

भारती विद्यापीठ अभिमत विश्वविद्यालय

स्कूल ऑफ परफॉर्मिंग आर्ट्स, पुणे

पदव्युत्तर अभ्यासक्रम (क्रेडिट सिस्टीम)

एम.ए. (संगीत) (धृपद) अभ्यासक्रम

एम. ए. प्रथम वर्ष - प्रथम सहामाही संगीत (धृपद)	क्रेडिट्स
सैद्धांतिक	०३
रंगमंच सादरीकरण	१४
मौखिक	०८

एम.ए. संगीत प्रथम वर्ष पहिली सहामाही		
परीक्षा	परीक्षा विषयाचे नाव	अभ्यासक्रम
T11) सैद्धांतिक	भारतीय संगीताचा इतिहास	<p>१. भारतीय संगीताचा प्राचीन ते आधुनिक काळातील इतिहास आणि त्यात घडून आलेली स्थित्यंतरे. यात खालील मुद्द्यांचा अंतर्भाव आहे. वैदिक संगीत, रामायण, महाभारत, पुराण कालीन संगीत. जैन, बुद्ध, मौर्य आणि गुप्त कालीन संगीत)</p> <p>२. भरत (नाट्यशास्त्र), मतंग (बृहत्देशी), आणि शारंगदेव (रत्नाकर) यांच्या वेळचे संगीत.</p> <p>३. प्रबंध गायन पद्धती</p> <p>४. हवेली संगीत</p> <p>५. तानसेन आणि ङमीर खुश्रो यांचे योगदान.</p> <p>६. धृपद</p> <p>७. ख्याल</p> <p>८. विविध वाद्यांचे वर्गीकरण.</p>
P11) प्रात्यक्षिक १	रंगमंच सादरीकरण	<p>अ. खालील रागांचा सविस्तर अभ्यास व सादरीकरण: यमन / यमन कल्याण, भैरव, पुरिया. वरील प्रत्येक रागात योग्य विस्तारासह धृपद.</p> <p>सूचना -</p> <p>१. गायनात आलाप, जोड, झाला, योग्य लयकारी याचा अंतर्भाव असणे आवश्यक.</p> <p>२. स्वतः तानपुरा जुळवून त्याआधारे गायन करणे आवश्यक.</p> <p>ब. खालील रागांची साधारण माहिती (कोणतेही दोन) आणि त्यात धमार गायन आवश्यक. शाम कल्याण, कलावती, मियामल्हार.</p> <p>क. उपशास्त्रीय संगीत : चतरंग, तराना</p> <p>सूचना - चतरंग आणि तराना यांचा योग्य विस्तार करता येणे आवश्यक.</p>

V11) प्रात्यक्षिक २	मौखिक	<p>ब. प्रात्यक्षिक परीक्षेतील सर्व रागांची माहिती. आ. चतरंग / तराना याबद्दल माहिती.</p> <p>सूचना -</p> <ol style="list-style-type: none"> १. प्रात्यक्षिक परीक्षेतील सर्व अभ्यासक्रमावर आधारित प्रश्न, ज्यामध्ये अभ्यासक्रमातील इतर राग गाण, त्याची संपूर्ण माहिती उदा- आरोह - अवरोह, स्वर, वर्ज स्वर, वादि, संवादी, अनुवादि, विवादी, जाती, गाण सम, जवळचे राग आणि त्यांची संपूर्ण माहिती इ. २. अभ्यासक्रमात साधारण अभ्यासासाठी दिलेला रागांची माहिती. उदा. राग स्वरूप, आरोह - अवरोह, स्वर, वर्ज स्वर, वादि, संवादी, अनुवादि, विवादी, जाती, गाण सम, जवळचे राग आणि त्यांची संपूर्ण माहिती इ. ३. चतरंग आणि तराना ण गाण प्रकारांची संपूर्ण माहिती उदा- गाण पद्धती (विस्तार पद्धती), शास्त्रीय माहिती. ४. गात असलेला बंदिशीच्या तालांचा अभ्यास उदा - मात्रा, खंड, टाळी, खाली, ठेका आणि हातावर टाळी देऊन दुगून, तीगुन, आणि चौगुन करणे.
---------------------	-------	--

भारती विद्यापीठ अभिमत विश्वविद्यालय

स्कूल ऑफ परफॉर्मिंग आर्ट्स, पुणे
पदव्युत्तर अभ्यासक्रम (क्रेडिट सिस्टीम)
एम.ए. (संगीत) (धृपद) अभ्यासक्रम

एम. ए. प्रथम वर्ष - द्वितीय सहामाही संगीत (धृपद)	क्रेडिट्स
सैद्धांतिक	०३
रंगमंच सादरीकरण	१४
मौखिक	०८

एम.ए. संगीत पहिले वर्ष दुसरी सहामाही		
परीक्षा	परीक्षा विषयाचे नाव	अभ्यासक्रम
T21) सैद्धांतिक	रागांचा शास्त्रीय अभ्यास	<ol style="list-style-type: none"> सादरीकरणामधील रागांचा शास्त्रीय अभ्यास, वेगेवेगळ्या रागांमधील बंदिश लिहणे. सादरीकरणामधील रागांमध्ये मुक्त आलाप, (लयकारी), तान - बोलतान वेगेवेगळ्या तालांमध्ये लिहणे. लयकारी, छंद दाखविणाऱ्या बंदिशीचे / स्वरांचे लेखन. समप्रकृतिक रागांचा तुलनात्मक अभ्यास. आवाज साधना / वाद्य वादन पद्धती.
P21) प्रात्यक्षिक १	रंगमंच सादरीकरण	<p>अ. रागांचा सविस्तर अभ्यास व सादरीकरण: वृन्दावनी सारंग, बिहाग, बागेश्री. वरील प्रत्येक रागात योग्य विस्तारासह धृप.</p> <p>सूचना -</p> <ol style="list-style-type: none"> गायनात आलाप, जोड, झाला, योग्य लयकारी याचा अंतर्भाव असणे आवश्यक. स्वतः तानपुरा जुळवून त्याआधारे गायन करणे आवश्यक. <p>ब. खालील रागांची साधारण माहिती (कोणतेही दोन) आणि त्यात धमार गायन आवश्यक. मारुबिहाग, गोरख कल्याण, हिंडोल</p> <p>क. ख्याल पद्धती : बडाख्याल , छोटा ख्याल</p> <p>सूचना - बडाख्याल आणि छोटा ख्याल पांचा योग्य विस्तार करणे आवश्यक. उदा- आलाप, बोल आलाप, तान, बोल तान इत्यादी.</p>
V21) प्रात्यक्षिक २	मौखिक	<p>अ. प्रात्यक्षिक परीक्षेतील सर्व रागांची माहिती. ब. ख्यालाची माहिती.</p> <p>सूचना -</p> <ol style="list-style-type: none"> प्रात्यक्षिक परीक्षेतील सर्व अभ्यासक्रमावर आधारित प्रश्न, ज्यामध्ये अभ्यासक्रमातील इतर राग गाणे, त्याची संपूर्ण माहिती उदा- आरोह - अवरोह, स्वर, वर्ज स्वर, वादि, संवादी,

		<p>अनुवादि, विवादी, जाती, गा०न सम०, जवळचे राग आणि त्यांची संपूर्ण माहिती इ.</p> <p>२. अभ्यासक्रमात साधारण अभ्यासासाठी दिलेल्पा रागांची माहिती. उदा. राग स्वरूप, आरोह - अवरोह, स्वर, वर्ज स्वर, वादि, संवादी, अनुवादि, विवादी, जाती, गा०न सम०, जवळचे राग आणि त्यांची संपूर्ण माहिती इ.</p> <p>३. ख्याल गा०न पद्धतीची संपूर्ण माहिती. उदा- इतिहास, गा०न पद्धती, प्रमुख घराणी, उप०गात ढेणारे ताल इत्यादी.</p> <p>४. गात असलेल्पा बंदिशीच्या तालांचा अभ्यास उदा - मात्रा, खंड, टाळी, खाली, ठेका, आणि हातावर टाळी देऊन दुगून, तीगुन, आणि चौगुन करणे.</p>
--	--	---

भारती विद्यापीठ अभिमत विश्वविद्यालय

स्कूल ऑफ परफॉर्मिंग आर्ट्स, पुणे
पदव्युत्तर अभ्यासक्रम (क्रेडिट सिस्टीम)
एम.ए. (संगीत) (धृपद) अभ्यासक्रम

एम. ए. द्वितीय वर्ष - तृतीय सहामाही संगीत (धृपद)	क्रेडिट्स
सैद्धांतिक	०३
रंगमंच सादरीकरण	१४
मौखिक	०८

एम.ए. संगीत दुसरे वर्ष तिसरी सहामाही		
परीक्षा	परीक्षा विषयाचे नाव	अभ्यासक्रम
T31) सैद्धांतिक	संगीताचे सौंदर्यशास्त्र आणि उपयोजित संगीत.	<ol style="list-style-type: none"> १. सौंदर्यशास्त्राची व्याख्या, आणि त्याबद्दल विस्तृत माहिती. २. पाश्चीमात्य सौंदर्यशास्त्रातील प्रमुख विचारवंत (सोक्राटीस, प्लेटो, एरीसोटल), पार्थात्मिक आणि तात्विक हिंदू विचार सरणी. ३. स्वर, लय, ताल, राग, भाव, शब्द - सौंदर्य. ४. स्वर - लय - ताल - राग - छंद यांमुळे निर्माण होणारे रस. ५. वाद्य संगीतातील (स्वरवाद्य आणि तालवाद्य) सौंदर्य. ६. उपयोजित संगीत - व्याख्या आणि विस्तृत माहिती. ७. उपयोजित संगीत - संगीताचा विशिष्ट कारणासाठी केलेला उपयोग. <p>उदा : नाटक, सिनेमा, भावगीत, व्यायाम संगीत, जाहिरातीसाठी संगीत, इत्यादी.</p>
P31) प्रात्यक्षिक १	रंगमंच सादरीकरण	<p>अ. रागांचा सविस्तर अभ्यास व सादरीकरण: दरबारी, मुलतानी, झिंझोटी. वरील प्रत्येक रागात योग्य विस्तारासह धृपद.</p> <p>सूचना -</p> <ul style="list-style-type: none"> • गायनात आलाप, जोड, झाला, योग्य लयकारी याचा अंतर्भाव असणे आवश्यक. • स्वतः तानपुरा जुळवून त्याआधारे गायन करणे आवश्यक. • वरील उल्लेखित रागांमधील एक धृपद ताल सुलताल, तेवरा मध्ये आवश्यक. <p>ब. खालील रागांची साधारण माहिती (कोणतेही दोन) आणि त्यात धमार गायन आवश्यक. कौशी कझडम मधुवंती, बिलसखजी तोडी</p> <p>क. उपशास्त्रीय संगीत: गायन: टप्पा, ठुमरी, होरी</p> <p>सूचना -</p> <ul style="list-style-type: none"> • टप्पा, ठुमरी, होरी यांचा योग्य विस्तार करणे येणे आवश्यक. <p>उदा- आलाप, बोलबनाव, बोलबाट इत्यादी.</p>

<p>V31) प्रात्यक्षिक २</p>	<p>मौखिक</p>	<p>अ. प्रात्यक्षिक परीक्षेतील सर्व रागांची माहिती. ब. टप्पा, ठुमरी, होरी प्रकारांची माहिती. सूचना - १. प्रात्यक्षिक परीक्षेतील सर्व अभ्यासक्रमावर आधारित प्रश्न, ज्यामध्ये अभ्यासक्रमातील इतर राग गाण, त्याची संपूर्ण माहिती उदा- आरोह - अवरोह, स्वर, वर्ज स्वर, वादि, संवादी, अनुवादि, विवादी, जाती, गाण सम, जवळचे राग आणि त्यांची संपूर्ण माहिती इ. २. अभ्यासक्रमात साधारण अभ्यासासाठी दिलेला रागांची माहिती. उदा. राग स्वरूप, आरोह - अवरोह, स्वर, वर्ज स्वर, वादि, संवादी, अनुवादि, विवादी, जाती, गाण सम, जवळचे राग आणि त्यांची संपूर्ण माहिती इ. ३. टप्पा, ठुमरी, होरी या पद्धतींची संपूर्ण माहिती. उदा- इतिहास, गाण पद्धती, ठुमरी गाणातील प्रमुख शैलीबद्दल माहिती, उपोगात पेंणारे ताल इत्यादी. ४. गात असलेला बंदिशीच्या तालाचा अभ्यास उदा - मात्रा, खंड, टाळी, खाली, ठेका आणि हातावर टाळी देऊन दुगून, तीगुन, आणि चौगुन करणे.</p>
----------------------------	--------------	--

भारती विद्यापीठ अभिमत विश्वविद्यालय

स्कूल ऑफ परफॉर्मिंग आर्ट्स, पुणे
पदव्युत्तर अभ्यासक्रम (क्रेडिट सिस्टीम)
एम.ए. (संगीत) (धृपद) अभ्यासक्रम

एम. ए. द्वितीय वर्ष - चतुर्थ सहामाही संगीत (धृपद)	क्रेडिट्स
सैद्धांतिक	०३
रंगमंच सादरीकरण	१४
मौखिक	०८

एम.ए. संगीत दुसरे वर्ष चौथी सहामाही		
परीक्षा	परीक्षा विषयाचे नाव	अभ्यासक्रम
T41) सैद्धांतिक	संगीत विषयक लिखाण आणि संगीत शिक्षण पद्धती	१ टीका २ वर्तमान पत्रातील लिखाण ३ चरित्र ४ संगीत संबंधीत विषयांवरील शास्त्रिय लिखाण. ५ निबंध लिखाण ६ गुरुशिष्य परंपरा - संकल्पना - स्वरूप आणि त्याचे महत्व संगीत शिक्षक आणि शिष्य यांचे गुणधर्म, संगीत शिकवण्याचे मूलभूत तत्व, बदल आणि उपयोग, ७ उद्दीष्टे लक्षात घेऊन संगीत शिकवण्याच्या विविध पद्धती जसे शाळा, छंद, क्लास, विश्वविद्यालय संगीताचा व्यक्तिमत्व विकासासाठी उपयोग, संगीत व्यवसायाची नितीमत्ता.
P41) प्रात्यक्षिक १	रंगमंच सादरीकरण	अ. रागांचा सविस्तर अभ्यास व सादरीकरण: मालकौंस, ललत, जोग. वरील प्रत्येक रागात योग्य विस्तारासह धृपद. सूचना - <ul style="list-style-type: none"> गायनात आलाप, जोड, झाला, योग्य लयकारी याचा अंतर्भाव असणे आवश्यक. स्वतः तानपुरा जुळवून त्याआधारे गायन करणे आवश्यक. वरील उल्लेखित रागांमधील एक धृपद ताल सुलताल, तेवरा मध्ये आवश्यक. ब. खालील रागांची साधारण माहिती आणि त्यात धमार गायन आवश्यक. काफी, बैरागी. क. भारतीय सुगम संगीत: नाट्यगीत, गझल, सिने संगीत, भावगीत. सूचना - सुगम संगीतातील अभ्यासक्रमात उल्लेखित गीत प्रकारांचे त्या-त्या- ढंगात गायन आवश्यक.

<p>V41) प्रात्यक्षिक २</p>	<p>मौखिक</p>	<p>अ. प्रात्यक्षिक परीक्षेतील सर्व रागांची माहिती. ब. नाट्यगीत, गझल, सिने संगीत, भावगीत या प्रकारांची माहिती.</p> <p>सूचना -</p> <p>१. प्रात्यक्षिक परीक्षेतील सर्व अभ्यासक्रमावर आधारित प्रश्न, ज्यामध्ये अभ्यासक्रमातील इतर राग गाण, त्याची संपूर्ण माहिती उदा- आरोह - अवरोह, स्वर, वर्ज स्वर, वादि, संवादी, अनुवादि, विवादी, जाती, गाण सम, जवळचे राग आणि त्यांची संपूर्ण माहिती इ.</p> <p>२. अभ्यासक्रमात साधारण अभ्यासासाठी दिलेले रागांची माहिती. उदा. राग स्वरूप, आरोह - अवरोह, स्वर, वर्ज स्वर, वादि, संवादी, अनुवादि, विवादी, जाती, गाण सम, जवळचे राग आणि त्यांची संपूर्ण माहिती इ.</p> <p>३. सुगम संगीतातील गीत प्रकारांच्या गाण पद्धतीची संपूर्ण माहिती. उदा- इतिहास, गाण पद्धती, उपोगात पेंणारे ताल आणि राग इत्यादी.</p> <p>४. गात असलेले बंदिशीच्या तालांचा अभ्यास उदा - मात्रा, खंड, टाळी, खाली, ठेका, आणि हातावर टाळी देऊन दुगून, तीगुन, आणि चौगुन करणे.</p>
----------------------------	--------------	--